

Hvězdné granty Evropské rady pro výzkum získávají jen nejlepší vědci a vědkyně

1.6.2023 - Luděk Svoboda, Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

Granty Evropské rady pro výzkum (European Research Council - ERC) představují bez nadsázky *crème de la crème*, tedy nejlepší z nejlepších účelových podpor pro evropské vědce a vědkyně. Financují výzkumy ve všech vědních oblastech, které mají šanci překročit hranice současného poznání a tvořit dějiny. Není proto divu, že smetánku „slíznou“ opravdu jen nejlepší z nejlepších.

Jediné kritérium? Kvalita

Evropská rada pro výzkum od roku 2007 podporuje tzv. *frontier research* – tedy bádání, které směřuje k průkopnickým objevům. Základním principem je *bottom-up*, tj. financování projektů individuálních vědců a jejich týmů bez předepisování jakýchkoli tematických priorit. ERC můžeme považovat za jednu z nejúspěšnějších součástí rámcových programů Evropské unie pro výzkum a inovace.

Financování grantů prošlo od sedmého rámcového programu „Myšlenky“ přes „Horizont 2020“ až k současnému devátému rámcovému programu „Horizont Evropa“. Společně s akcemi Marie Skłodowska-Curie a výzkumnými infrastrukturami tvoří první pilíř, který se zaměřuje na excelentní vědu.

Dosud podpořily ERC granty více než 12 tisíc projektů a více než 10 tisíc vědců a vědkyň. Hodnoticí panely posuzovaly stovku tisíc žádostí. Pro roky 2021–2027 hospodaří Evropská rada pro výzkum s částkou 16 miliard eur – tedy 17 % rozpočtu Horizont Evropa. Z této sumy přibližně dvě třetiny připadají na podporu vědců a vědkyň do 12 let od získání doktorského titulu.

„Žádat o grant mohou badatelé z celého světa pod podmínkou, že se jejich výzkum odehraje z větší části v instituci členské země Evropské unie – případně ve státě, který je přidružený k rámcovému programu. Jediným kritériem hodnocení je kvalita a potenciál návrhu i hlavního řešitele,“ vysvětluje Eva Zažímalová. Předsedkyně Akademie věd ČR byla v minulosti hodnotitelkou Evropské rady pro výzkum v jednom z panelů a od roku 2021 je členkou nezávislé poradní vědecké skupiny Evropské komise. Sedmičlenná skupina vědeckých poradců (Group of Chief Scientific Advisors) pomáhá s tvorbou politik Evropské unie.

Od nováčků až po matadory

ERC poskytuje pět typů grantů. Podporuje vědce v různých fázích jejich kariér, myslí ale i na vědecké týmy a využití výstupů zafinancovaných projektů.

Hned dva z grantů směřují k badatelským nadějím. ERC Starting granty pro vědce v době 2–7 let od obhajoby jejich doktorského titulu podpoří výzkumy částkou až 1,5 milionu eur na období pěti let. Žádosti o ERC Consolidator granty, jež se pojí s částkou až dva miliony eur, mohou podávat ti, kteří mají doktorský titul od 7 do 12 let.

Vědci, kteří si už vydobyli mezinárodní uznání, mohou dosáhnout na ERC Advanced granty a 2,5 milionu eur na pětileté projekty. Spolupráci badatelů na interdisciplinární úrovni podporuje Synergy grant – skupinu 2–4 řešitelů a jejich týmy při práci na šestiletém projektu podpoří částkou až 10 milionů eur.

Eva Zažímalová vysvětluje, že podstatou unikátního grantového schématu je propojovat obory a disciplíny a umožnit tak nekonvenční přístupy. „Úspěšní řešitelé všech typů grantů ERC navíc mohou po skončení projektů požádat o sto padesát tisíc eur na období osmnácti měsíců ve formě Proof of Concept grantu, který podporuje využití výsledků a jejich uvedení do praxe.“ Dodává jako doklad toho, že Evropská rada pro výzkum oceňuje i přenos vědeckých výsledků do praxe, na který Akademie věd ČR klade důraz dlouhodobě.

ERC podporuje také rovné příležitosti. Žadatelé a žadatelky tak mohou u Starting a Consolidator grantů požádat o prodloužení lhůty, která se týká doby od udělení titulu, z důvodu mateřské či rodičovské dovolené i případné dlouhodobé nemoci.

Tomáš Jungwirth je prvním Čechem, kterému se podařilo získat ERC Advanced grant dvakrát (CC).

Granty pro nejlepší v Akademii věd

ALTERMAG, MEMPOP, InterMet. Pro nezainteresovaného čtenáře tajemná hesla jsou příklady akronymů projektů úspěšných řešitelů z pracovišť Akademie věd ČR, které ERC podpořilo z programu Horizont Evropa. Je jich zatím celkem 12 a najdeme zde zástupce všech typů grantů.

Nejnovější úspěch našich vědců nedávno obletěl celé vědecké Česko. Advanced granty totiž získali bratři Pavel a Tomáš Jungwirthovi. Kromě vysoké badatelské erudice své rodiny tím navíc dokázali dvě prvenství. Tomáš Jungwirth z Fyzikálního ústavu AV ČR se stal prvním Čechem, který Advanced grant získal podruhé, pracoviště Pavla Jungwirtha, Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, se s třemi Advanced granty zařadilo mezi špičková česká vědecká pracoviště.

V současnosti v naší instituci působí sedm řešitelů a čtyři řešitelky ERC grantů v programu Horizont Evropa – krom zmíněných pracovišť například z Biotechnologického ústavu, Biologického centra nebo Etnologického ústavu. Seznam úspěšných žadatelů o ERC granty naleznete zde.

Částky pocházející z ERC grantů jsou nezanedbatelnou položkou pro vědce i jejich pracoviště. Evropská rada pro výzkum podpořila od svého založení k říjnu roku 2022 celkem 64 českých projektů částkou téměř 100 milionů eur. V evropském srovnání ovšem Česká republika v počtu těchto grantů zaostává. Podobné číslo jako celé Česko měla k loňskému roku například Univerzita v Helsinkách. Množství podaných žádostí i jejich míra úspěšnosti ale vykazuje stoupající tendenci.

Ve snaze více zúročit grantový potenciál českých vědců a vědkyň založila Akademie věd ČR ve spolupráci s Univerzitou Karlovou počátkem roku 2021 expertní skupinu na podporu žadatelů ve výzvách ERC. Jejím úkolem je pomoci badatelům s přípravou odborné části žádosti.

„Skutečně radit – a také motivovat k větší účasti českých vědců v ERC grantech – mohou jen nejlepší z nejlepších. Kritéria jsou náročná, uspěje zhruba každá desátá podaná žádost. V expertní skupině jsou proto pouze osobnosti, které mají přímou zkušenost s hodnocením nebo řešením projektů Evropské rady pro výzkum,“ zdůrazňuje předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová.

O svůj pohled na ERC granty se v rozhovorech podělili místopředsedkyně a místopředsedové Akademie věd ČR tří vědních oblastí.

Dubnové číslo interního e-magazínu AB / Akademický bulletin si přečtete ve verzi k listování i v klasickém PDF:

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Hvezdne-granty-Evropske-rady-pro-vyzkum-ziskavaji-jen-nejlepsi-vedci-a-vedkyne>